

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK
VA BIOTEKNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

IQTISODIYOT FAKULTETI

BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT KAFEDRASI

**60310100-“Iqtisodiyot (qishloq xo‘jaligida)” ta‘lim yo‘nalishi
301-302-303-guruh talabalari uchun**

RAXIMOVA UMIDA RABBIMOVNAning

“Investitsiya” fanidan

**“Investitsiya loyihasi tushunchasi,uning maqsadi va qatnashchilari” mavzusida
ochiq ma‘ruza darsining ishlanmasi**

Samarqand – 2024

Tuzuvchi:

U.R.Raximova– “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrası assistenti.

Taqrizchilar:

M.Mardonov- TDIU Samarqand filiali “Buxgalteriya hisobi va statistika”
kafedrası mudiri, dotsent,i.f.n

I.Salamov – SamDVMCHBU “Buxgalteriya hisobi va audit ” kafedrası
dotsenti, i.f.n.

**Kelishildi: O‘quv-uslubiy boshqarma
boshlig‘i, professor v.v.b.**

R.F.Ro‘ziqulov

**“Investitsiya loyihasi tushunchasi,uning maqsadi va qatnashchilari” mavzusidagi
ma’ruzani o‘qitish texnologiyasi**

<i>Ma’ruza vaqti: 2 soat</i>	<i>Talabalar soni: 71</i>
<i>Ma’ruza rejasini/ o‘quv mashg‘ulotining tuzilishi</i>	1. Investitsiya loyihasi tushunchasi, uning maqsadi va qatnashchilari. 2. Pul oqimlarini diskontlash. 3. Investitsiya loyihalarining samaradorligi, uni baholash mezonlari va usullari. 4. Investitsiya loyihalarining hayotiy sikli.
<i>O‘quv mashg‘uloti maqsadi:</i>	
<i>Pedagogik vazifalar: - agrar korxonalar faoliyatini moliyaviy ta’minlashda qisqa muddatli kreditlarning ahamiyatini tushuntirish; - agrar korxonalarini kreditlash jarayonining mazmuni va umumiy tartibini o‘rgatish; - qishloq xo‘jalik korxonalarini faoliyatini kreditlash tartibi va xususiyatlarini tushuntirish;</i>	O‘quv faoliyatining natijalari: - investitsion loyihalarni moliyalashtirish yo‘lidagi axborotlarni yig‘ish, ishlov berish va ularni tayyorlash; xo‘jalik faoliyati jarayonida moliyaviy menejerlar oldida turgan muammolar yechimi, kompaniyaning investitsion mablag‘larining holati, ularning bahosi va investitsion-moliyaviy rejadagi ko‘rinishi haqida tasavvurga ega bo‘lishi; - investitsion loyiha uchun tuzilgan biznes rejadan qanday va nima maqsadda foydalanishni; investitsiyani jalb qilish uchun moliyaviy rejani va ulardan foydalanish o‘zaro aloqalarini; investitsion loyihani kreditlashning asosiy tamoyillarini ko‘nikmalariga ega bo‘lish; - investitsiya sohasida olgan bilimlarini investitsion loyiha biznes rejasini tuzishda uchun foydalanish; turli xil investitsion takliflarni baholashdagi muammolarni hal qila bilish va investitsion mablag‘lar qiymatini hisoblash; yuzasidan malakasiga ega bo‘lishi kerak.
<i>O‘qitish metodlari</i>	Ma’ruza, aqliy hujum.
<i>O‘qitish vositalari</i>	Ma’ruza matni, noutbuk, videoproektor va boshq.
<i>O‘qitish sharoiti</i>	Videoproektor bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo‘ljallangan xonalar
<i>Qaytar aloqaning yo‘l va vositalari</i>	Og‘zaki nazorat: Blits-so‘rov, test.

**“Investitsiya loyihasi tushunchasi,uning maqsadi va qatnashchilari” mavzusidagi
ma’ruzani o‘qitishning texnologik xaritasi**

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni (Pedagogik texnologiya – muammoli, klaster)	
	O‘qituvchi	Talabalar
1-bosqich. O‘quv mashg‘ulotiga kirish (10 daq.)	1.1.Mavzuning nomi va rejasi e‘lon qilinadi. 1.2.Mavzuni to‘liq o‘zlashtirish uchun asosiy va qo‘shimcha adabiyotlar beriladi. 1.3. Mavzuda ko‘p ishlatiladigan atama va iboralar bilan tanishtiriladi 1.4.Mavzu davomida o‘rganilayotgan muammolarga to‘xtalanadi 1.5.Topshiriqlarga javob berish tartibi tushuntiriladi	Tinglaydilar Yozib oladilar Ma’ruza matnini ARMdan (O‘UM, darslik, o‘quv qo‘llanma) oladilar Ma’ruza bo‘yicha o‘z fikrlarini bildiradilar
2-bosqich. Asosiy (60 daq.)	2.1.Ma’ruza matni tarqatiladi. 2.2.Ma’ruza bo‘yicha qo‘yilgan reja savollari keltirilgan taqdimotlar videoproyektor orqali ko‘rsatiladi, har bir savol bo‘yicha xulosa qilinadi hamda “bumerang” usulida savol bilan murojaat qilinadi 2.3.Doskada asosiy faktlar, hisoblash formulalari hamda hisoblash jarayonlari hayotiy aniq misollar ishlab chiqarish bilan bog‘liq holda yozib ko‘rsatiladi	Tinglaydilar Yozib oladilar Muhim joylarini belgilab oladilar Tushunmagan joylaridan savollar berishga tayyorlanadilar
3-bosqich. Yakuniy (10 daq.)	3.1.Ma’ruzada o‘rganilgan mavzu bo‘yicha ko‘tarilgan muammolar va auditoriyaga tashlangan savollar bo‘yicha xulosalar qilinadi 3.2. Talabalar qiziqqan va tushunmagan masalalar bo‘yicha savollariga javob oladilar.	Savol beradilar. Vazifani yozib oladilar

Ma’ruza mavzusi: Investitsiya loyihasi tushunchasi, uning maqsadi va qatnashchilari

Reja

1. Investitsiya loyihasi tushunchasi, uning maqsadi va qatnashchilari.
2. Pul oqimlarini diskontlash.
3. Investitsiya loyihalarining samaradorligi, uni baholash mezonlari va usullari.
4. Investitsiya loyihalarining hayotiy sikli.

Tayanch iboralar: *Investitsiya siyosati, siyosiy omillar, iqtisodiy holat , huquqiy baza , tabiiy xomashyo resurslari.*

1. Investitsiya loyihasi tushunchasi, uning maqsadi va qatnashchilari

Loyiha lotincha soʻzdan olingan boʻlib, “oldinga qoʻymoq” degan maʼnoni bildiradi.

Xorijiy adabiyotlarda **loyiha** – talab etilayotgan natija va olingan maʼlumotlar asosida maʼlum vazifalarni bajarish uchun qabul qilingan qarorni amalga oshirish usullari.

Iqtisodiy adabiyotlarda, investitsiya loyihasi – maʼlum maqsadga erishishni taʼminlash uchun qandaydir harakatlar kompleksini amalga oshirish uchun tuzilgan tadbir, faoliyat, ish hisoblanadi.

Agar “loyiha” tushunchasiga iqtisodiy tizimning faoliyati nuqtayi nazaridan qaralsa, uning shakllanishi boʻyicha uchta jihatni aniqlash mumkin. Birinchidan, kelajakdagi ishning maqsadi aniqlanadi: ishlab chiqarish hajmini oshirish, sifatni yaxshilash, yangi mahsulotlarni ishlab chiqarish, xarajatlarni kamaytirish va boshqalar. Ikkinchidan, maqsadga erishish uchun aniq vazifalar belgilanadi. Uchinchidan, qoʻyilgan vazifalarni bajarish yoʻllari aniqlanadi. Maqsad va vazifalarni belgilashda natija iqtisodiy samara olishga qaratilishi kerak. Hatto, yangi noyob texnologiyani joriy etish ham texnologik tajriba emas, balki u korxonani yanada rivojlantirish va bozorda yuqori oʻrinni egallash uchun xizmat qilishi shart. Umumiy olganda “investitsiya loyihasi” tushunchasi belgilangan maqsadni amalga oshirish uchun texnologik jarayonlarni, texnik va tashkiliy hujjatlashtirish jarayonini, obyektlarni barpo etish va ishga tushirish jarayonini, moddiy, moliyaviy, mehnat resurslarining harakatini, shuningdek, tegishli boshqaruv qarorlari va tadbirlarni oʻzida mujassamlashtiruvchi tizim sifatida qarash mumkin. Bu borada Oʻzbekiston Respublikasining “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati toʻgʻrisida”gi Qonunida quyidagicha taʼrif berilgan, yaʼni investitsiya loyihasi – iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa foyda olish uchun investit-siyalarni amalga oshirishga yoxud jalb etishga qaratilgan, oʻzaro bogʻliq boʻlgan tadbirlar majmui majmuidir. Shunday qilib, investitsiya loyihasi quyidagilarni oʻz ichiga oladi: amalga oshirish, davomiylik, pul oqimlari, uning maqsadga muvofiqligi va oʻziga xos xususiyatlarga asoslanishi.

“Investitsiya loyihasi” tushunchasi ikki maʼnoda foydalaniladi:

– ma’lum bir maqsadga erishishni ta’minlaydigan har qanday harakatlar majmuasini amalga oshirishni o‘z ichiga olgan faoliyat, ish sifatida. Bunday holda, “iqtisodiy faoliyat”, “ish”, “loyiha” atamaları bir-biriga yaqin bo‘ladi;

– har qanday xatti-harakatlarni bajarish yoki bunday harakatlarning tavsifi uchun zarur bo‘lgan tashkiliy-huquqiy va moliyaviy hujjatlar tizimi sifatida

Har qanday investitsiya loyihasi to‘rtta fazani o‘z ichiga oladi.

Birinchi, preinvestitsion faza bo‘lib, quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

– investitsiyalar konsepsiyasini (biznes g‘oyalar) izlash;

– loyihani oldindan tayyorlash;

– yakuniy g‘oyani shakllantirish va uning texnik-iqtisodiy va moliyaviy holatini baholash;

– loyihani yakuniy ko‘rib chiqish va u bo‘yicha qaror qabul qilish.

Ikkinchi faza investitsion bo‘lib, quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

– muzokaralar olib borish va shartnomalar tuzish;

– muhandis-texnik loyihalashtirish;

– qurilish;

– ishlab chiqarish marketingi;

– o‘qitish;

– foydalanishga topshirish va ishga tushirish.

Uchinchi faza operatsion bo‘lib, quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

– kengaytirish;

– innovatsiya;

– almashtirish;

– reabilitatsiya.

To‘rtinchi tugatish fazasi bo‘lib, quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

– ishlab chiqarishni tugatish;

– uskunalarni demontaj qilish va ularni yo‘q qilish;

– foydalanilmagan aktivlarni sotish.

2. Pul oqimlarini diskontlash

Pul oqimi loyihani amalga oshirish natijasida xo‘jalik sub-yektlarning hisob raqamlari va kassasiga haqiqatda tushgan (kiradigan pul oqimi) va tashqi agentlarga to‘lanadigan (chiqadigan pul oqimi) pul mablag‘larning yig‘indisi hisoblanadi.

Kiradigan pul oqimi o‘z mohiyatiga ko‘ra, loyihaning moliyaviy natijasi bo‘lib, uning shakllanish manbalariga mahsulot (ish, xizmat)ni sotishdan tushgan tushum; tashqi agentlarning kredit va qarz mablag‘lari; aksiyalar qo‘shimcha emissiyasi hisobiga jalb qilinadigan aksiyadorlik sarmoya; loyihaga jalb qilinadigan va loyihani yakunlash paytida baholanadigan aktivlarni sotishdan tushgan tushum; aniq loyiha bilan bog‘liq boshqa daromadlar kirishi mumkin.

Chiqadigan pul oqimi loyihaga dastlabki sarmoya qo‘yilmalarning miqdorini aniqlovchi investitsiya xarajatlarini hamda odatda loyihaga jalb qilingan asosiy aktivlarga amortizatsion ajratmalarni hisobga olmagan holda ishlab chiqarish sotish xarajatlarni o‘z ichiga olgan loyiha bo‘yicha joriy moliyaviy to‘lovlarni; kredit va qarz mablag‘lari uchun to‘lovlar; soliq to‘lovlari; boshqa foydadan to‘lovlar, shu jumladan qo‘shimcha aksiyadorlik sarmoyaga dividendlarni to‘lashni o‘z tarkibiga olgan.

Sof pul oqimi investitsion davrining muayyan vaqt davr mobaynida haqiqiy pul mablag‘larning kiriminig va haqiqiy pul mablag‘larning chiqimiga ayirmasi bilan ifodalanadi:

3. Investitsiya loyihalarining samaradorligi, uni baholash mezonlari va usullari

Iqtisodiy samaradorlik – investitsiya uchun qo‘yilgan kapitaldan foydalanilganligi uchun olingan foyda, daromad tushunilsa, ijtimoiy-iqtisodiy samara esa, investitsiyani ishlatishdan olingan foydadan tashqari, insonlarning hayot darajasi yaxshilanishi, tabiatni saqlash, ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning rivojlanishi ham tushuniladi. Investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini baholashda «iqtisodiy samara» va «iqtisodiy samaradorlik» atamalariga e’tibor berish lozimdir.

Iqtisodiy samara – qo‘yilgan kapitalning investitsiyalash natijasida olingan natijasi bo‘lsa, iqtisodiy samaradorlik esa olingan iqtisodiy samara yoki investitsiya natijasida olingan foyda bilan investitsiya miqdori o‘rtasidagi munosabatni bildiradi.

Iqtisodiy samara deganda, ishlab chiqarishning ko‘payishi, mehnat unumdorligining oshishi, foyda, milliy daromadning ko‘payishi yoki boshlang‘ich va joriy

xarajatlarning kamayishi tushuniladi. Ijtimoiy samara deganda aholi farovonligi oshishi, bilim darajasi oshishi, bo'sh vaqtning ko'payishi va boshqalar tushuniladi.

Samaradorlik (iqtisodiy va ijtimoiy) bu iqtisodiy yoki ijtimoiy samaraning unga erishish xarajatlariga nisbati.

Investitsiya loyihasining iqtisodiy samaradorligi sarmoya qo'yilmalarning samaradorligini majmuaviy baholash bilan bevosita bog'liq, chunki bu vaziyatda loyiha investitsiyalash obyekt sifatida qaraladi.

Samaradorlik nazariyasining eng muhim masalalaridan biri mezonlash yondashuvi hisoblanadi, chunki turli mezonlar mavjud paytda iqtisodiy samaradorlikning turli mos bo'lgan ko'rsatkichlari (koeffitsiyentlar) o'rin olgan. Mezonlash yondashuvi negizida investitsiyalar unumdorligining uch qismlil mezonlari yotadi: iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy. Bu samaradorlikni izohlashni bir muncha murak-kablashtiradi va dastavval har bir keltirilgan soha uchun maqbul variantlarini aniqlaydigan, so'ng ularning ma'lumotlarini integratsi-yalashga imkoniyat beradigan uslubiyatini talab qiladi.

Ko'rsatib o'tilgan sohalarga ta'sirini hisobga olishga nisbatan aniq yondashuvni iloji boricha ko'rsatkichlarning chegaralangan soniga keltirish kerak. Bu esa ko'p omilli masalalarning yechimini bir muncha osonlashtirishga imkon beradi. *Iqtisodiy* nuqtayi nazardan investitsiyalar jonli va o'tgan mehnat xarajatlari bilan tavsiflanadi. Ushbu konsepsiyaga mos ko'rsatkichlar (jamg'arma sarflash hajmi, mehnat sarflash hajmi, materiallarni sarflash hajmi va h.k.) investitsiya samaradorligini yanada oshirishni ta'minlash uchun kamayish tendensiyasiga ega.

Ijtimoiy mezon kommunal-maishiy mehnat sharoitlarini yaxshilash, qo'l mehnati xarajatlarini pasaytirish hamda bir ishchi hisobiga daromadlarning o'sishini hisobga oladi.

4. Investitsiya loyihalarining hayotiy sikli

To'liq shakllangan, yakuniga yetgan investitsiya loyihasini tuzish va amalga oshirish umumiy holda quyidagi bosqichlarni o'z ichiga qamrab oladi

- investitsiya g'oyasini shakllantirish;
- investitsion imkoniyatlarni tadqiq etish;
- investitsiya loyihasini texnik-iqtisodiy asoslash;

- shartnoma hujjatlarini tayyorlash;
- loyiha (ishchi) hujjatlarini tayyorlash;
- qurilish-montaj ishlari;
- obyektning ishga tushirish va investitsiya loyihasi (iqtisodiy ko'rsatkichlar) monitoringini olib borish.

Investitsiyalash nuqtayi nazaridan investitsiya loyihalarini tanlab olish va amalga oshirish uslubiyati va uni ishlab chiqish masalalari g'oyat muhim hisoblanadi. Jahon amaliyotida faqat hayotiy muhim loyihalarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatadigan va keng tarqalgan investitsiya loyihalari sikli konsepsiyasi mavjud.

Investitsiya loyihalarini boshqarish uslubiyatining «loyiha sikli konsepsiyasi» va «loyiha tahlili» ko'rinishlarida keng tarqalgan. Ushbu konsepsiyalar investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni va mohiyatidan kelib chiqqan holda pul oqimlarini vaqtli qiymati konsepsiyasi asosida tashkil etiladi.

Investitsiya loyihalarining ko'lami, tuzilmasi, resurslari, qiymati va boshqalarga qarab ularni boshqarishning maxsus usullariga ehtiyoj ortib boradi. Boshqarish aslida qo'yilgan maqsadlarga erishish vazifasini, loyihani amalga oshirish muammolarini bartaraf etish, huquqlar va mas'uliyatlarni jamlash vazifalarini ko'zlaydi. Mamlakat iqtisodiyotining globalashuvi va integratsiyalashuvi, loyihalarni amalga oshirishda chet ellik sheriklar, turli subyektlar, moliya institutlarining ishtirok etishi, ular harakatlarini va faoliyatlarini muvofiqlashtirishni talab etadi.

«Loyiha» deyilganda butun dunyoda, resurslar va vaqt birligi bilan cheklangan, nazariy ishlanmalar bilan asoslangan va «loyiha sikli» konsepsiyasi ko'rinishida ta'riflangan belgilangan jarayonni tayyorlash va maqsadli faoliyatni amalga oshirish tushuniladi.

Investitsiya loyihasi sikli loyihani tayyorlash, ishlab chiqish, ekspertizadan o'tkazish, amalga oshirish (muzokaralar, bajarish) va baholash bosqichlarini, shuningdek, loyihani amalga oshirish natijalarini baholash mumkin bo'lgan turli xil nuqtayi nazarlar va mezonlarni qamrab oladi.

Investitsiya loyihasining hayotiy yo'li loyiha siklini yaratadigan, muayyan izchillikdan iborat bo'lgan o'ziga xos bosqichlarga ega. Loyiha bazaviy modelga (Baum sikli) yoki

DRMS sikli (Development Rgojest Manajment Setrge), Rondinelli sikli, Gudman va Lav sikliga (Integratsiyalashgan loyihaviy rejalashtirish va boshqarish sikli), YuNIDO (United Nations Industrial Development Organization) diagramma-tizimi, Mak Artur diagrammasiga ega bo'lishi mumkin. Yuqorida sanab o'tilgan loyiha sikllarida o'zaro o'xshash tomonlar ko'p, lekin ularning har birida o'ziga xos maqsadlarni ko'zlaydi. Ularning hammasida faoliyatning siklik xarakteri to'g'risidagi g'oya ilgari suriladi, shu bilan birga turli-tuman va ayni paytda o'zgarib turadigan fikrlar yangi ma'no kasb etadi. Investitsiya loyihasi, birinchidan, maqsadli yo'naltirilgan faoliyat, ikkinchidan, bu faoliyat vaqt birligi va resurslar bilan deyarli cheklangan, uchinchidan esa, undan keladigan naf qilingan xarajatlardan doimo ortiq bo'ladi. Chunki, kelajakdagi daromadlar bugungi pul qiymatlari bilan o'Ichangan bo'lib, zamonaviy xarajat oqimlaridan yuqori bo'lishi nazarda tutiladi. Investitsiya loyihasi o'zaro bog'liq bo'lgan tadbirlar majmuidan iborat bo'lib, cheklangan davr davomida, belgilangan budjet hisobidan, qo'yilgan vazifalarni hal qilishga qaratilgan aniq maqsadni nazarda tutadi. Ya'ni, investitsiya loyihalari boshqa tadbirlardan quyidagilar bilan ajralib turadi:

- maqsadi, unga erishish ichki kuchi va uni belgilangan vaqt mobaynida amalga oshirish imkoniyatlari bilan;
- belgilangan davr mobaynida loyihaning noyobligi va tanholigi darajasi hamda belgilangan vaqtning o'zining cheklanganligi bilan;
- har qanday tirik mavjudot kabi uning ham hayotiy siklga egaligi bilan. Loyihani ishlab chiqish dastlabki muhandislik loyihalash, iqtisodiy va moliyaviy imkoniyatlarni tahlil qilish, boshqarishning ma'muriy tizimlarini ko'rib chiqish, loyihaning atrof-muhitga, mahalliy aholiga ta'sirini baholash va boshqalarni o'z ichiga oladi. Bu bosqichda loyihalarni qoniqarsiz chiqqan variantlarini yaroqsizga chiqarish va eng maqbullarini batafsil o'rganish zarurati kelib chiqadi. Loyihani moliyalashtirish va tegishli qarorlar qabul qilish muammolarini tadqiq etishda loyihaning hayotiylik sikli boshlang'ich tushuncha hisoblanadi. Loyihani bosqichlarga bo'lish g'oyat xilma-xil bo'lishi mumkin. Asosiy narsa shundaki, bunday bo'lish eng muhim nazorat nuqtalarini ochib beradigan bo'lsin, bu bosqichlardan o'tish vaqtida qo'shimcha axborotlarni qarab chiqish va loyihani rivojlantirishning imkoni bo'lgan yo'nalishlarini

baholash mumkin bo'lsin. Jahon amaliyotida loyihalarning murakkabligiga qarab ularni boshqarishning turli usullaridan foydalaniladi. Loyihalarni barcha mavjud boshqarish usullari nazarda tutilgan natijalarga qaratiladi, huquq va burchlarning jamlanganligiga, matritsali tashkil etilganligiga, to'qnashuvlar va muammolarning oldini olishga qaratiladi. Loyihalarni ishlab chiqish, ular samarasini belgilash, ularni tanlash va amalga oshirish, shuningdek, ularni ichki va tashqi resurslar hisobidan moliyalashtirishda mamlakatning xalqaro bozorga chiqishi kuchli zamin va asos hisoblanadi. Loyihaning kelajakka qaratilishi uning oldindan aytib berish mumkin emasligidan dalolatdir, shu sababli investitsiya loyihasining sifat tavsiflarini hisobga olish muhim.

Loyiha yuzaga kelgan vaqtdan toki u tugatilgan vaqtga qadar o'tgan vaqt oralig'iga loyihaning hayot sikli deyiladi. Loyiha bosib o'tishi lozim bo'lgan holatlarga esa fazalar, bosqichlar deyiladi.

Test topshiriqlari:

№1 Fan bobini - 1; Fan bo'limi - 3; Qiyinlik darajasi - 3

O'zbekiston Respublikasi

Prezidentning "Investitsiyalar bo'yicha davlat qo'mitasini tashkil etish to'g'risida"gi Farmoni qachon qabul qilindi?

A.2017 yil 31 mart

B.2016 yil 26 oktyabr

D.2017 yil 5 may

E.2017 yil 12 yanvar

№2 Fan bobini - 1; Fan bo'limi - 8; Qiyinlik darajasi - 2

"BERI" indeksi ko'rsatkichlariga qo'yiladigan ballar oralig'i qanday?

A.0-4 ballgacha

B.0-5 ballgacha

D.0-10 ballgacha

E.0-14 ballgacha

№3 Fan bobini - 2; Fan bo'limi - 9; Qiyinlik darajasi - 1

"Fors-major" holatining vujudga kelish sabablari qaysi?

A.tabiiy ofatlar, yong'inlar, zilzila, suv toshqinlari

B.rahbariyat va mulkdorlar tarkibidagi

tub o'zgarishlar oqibatida menejmentning yomonlashuvi

D.molyetkazib beruvchilarning xom ashyo va materiallarini o'z vaqtida etkazib bera olmasligi

E.qarz oluvchining ishlab chiqargan mahsuloti narxining pasayishiga sabab bo'luvchi omillar

№4 Fan bobi -1 ; Fan bo'limi - 1; Qiyinlik darajasi - 2

“Investitsiya” va “jamg'armalar” tushunchalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik nimada?

- A.jamg'armalar - bu investitsiya manbasi
- B.investitsiyalar – bu iste'mol va jamg'arma yig'indisi
- D.bu ikki tushunchalar o'zaro bog'liq emas
- E.jamg'armalar investitsiyalarning bir shakli

№5 Fan bobi -1 ; Fan bo'limi - 1; Qiyinlik darajasi - 3

“Investitsiyalar” va “kapital qo'yilmalar” tushunchalarining qanday bog'liqligi mavjud?

- A.kapital qo'yilmalar – bu investitsiyalarning bir turi
- B.investitsiyalar – bu kapital qo'yilmalarning tarkibiy qismi
- D.“investitsiyalar” va “kapital qo'yilmalar” tushunchalari bir xil ma'noga ega
- E.“investitsiyalar” va “kapital qo'yilmalar” tushunchalari o'zaro bog'liq emas

№6 Fan bobi - 1; Fan bo'limi - 8; Qiyinlik darajasi - 2

«BERI» indeksida qancha ko'rsatkich hisobga olinadi?

- A.15 ta ko'rsatkich
- B.20 ta ko'rsatkich
- D.10 ta ko'rsatkich
- E.5 ta ko'rsatkich

№7 Fan bobi - 2; Fan bo'limi - 3; Qiyinlik darajasi - 1

Aksiyadorlik jamiyatlari qanday turdagi qimmatli qog'ozlarni emissiya qilishi mumkin emas

- A.Pul
- B.Aksiyalar
- D.Hosilaviy qimmatli qog'ozlar
- E.Obligatsiya

№8 Fan bobi - 1; Fan bo'limi - 3; Qiyinlik darajasi - 2

O'zbekiston investitsiya siyosati rivojlanishining birinchi bosqichi qanday tadbirlarni amalga oshirilishi bilan boshlandi?

- A.Xususiy lashtirish jarayonlari bilan
- B.Erkin iqtisodiy zonalarni yaratilishi bilan
- D.Valyuta liberalizatsiyasi bilan
- E.Mahalliy lashtirish dasturini qabul qilinishi bilan

№9 Fan bobi - 1; Fan bo'limi - 3; Qiyinlik darajasi - 2

Davlat investitsiya siyosatining tarkibiy qismlarini ko'rsating

- A.tarmoqlararo investitsiya siyosati, hududlararo investitsiya siyosati va korxonalar investitsiya siyosati
- B.tarmoqlararo investitsiya siyosati va korxonalar investitsiya siyosati
- D.tarmoqlararo investitsiya siyosati va xalqaro investitsion siyosat
- E.xalqaro investitsiya siyosati va hududlararo investitsion siyosat

№10 Fan bobi -1 ; Fan bo'limi - 3; Qiyinlik darajasi - 1

Investitsiya resurslari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?

- A.Pul mablag'lari, ko'char va ko'chmas mulk, intellektual mulk
- B.Investorlar va investitsiya faoliyati subyektlari

D.Sarmoyasi bo'lgan shaxs

E.Investitsiya faoliyati subyektlari va obyektlari

TAQDIMOTLAR

“Insert” texnikasi bilan ishlash qoidasi

1. Ma'ruzalar matnini o'qing va o'qigan betlardagi qatorlarning yon chetlariga quyidagi belgilarni qo'yib borib ushbu usulni qo'llang:

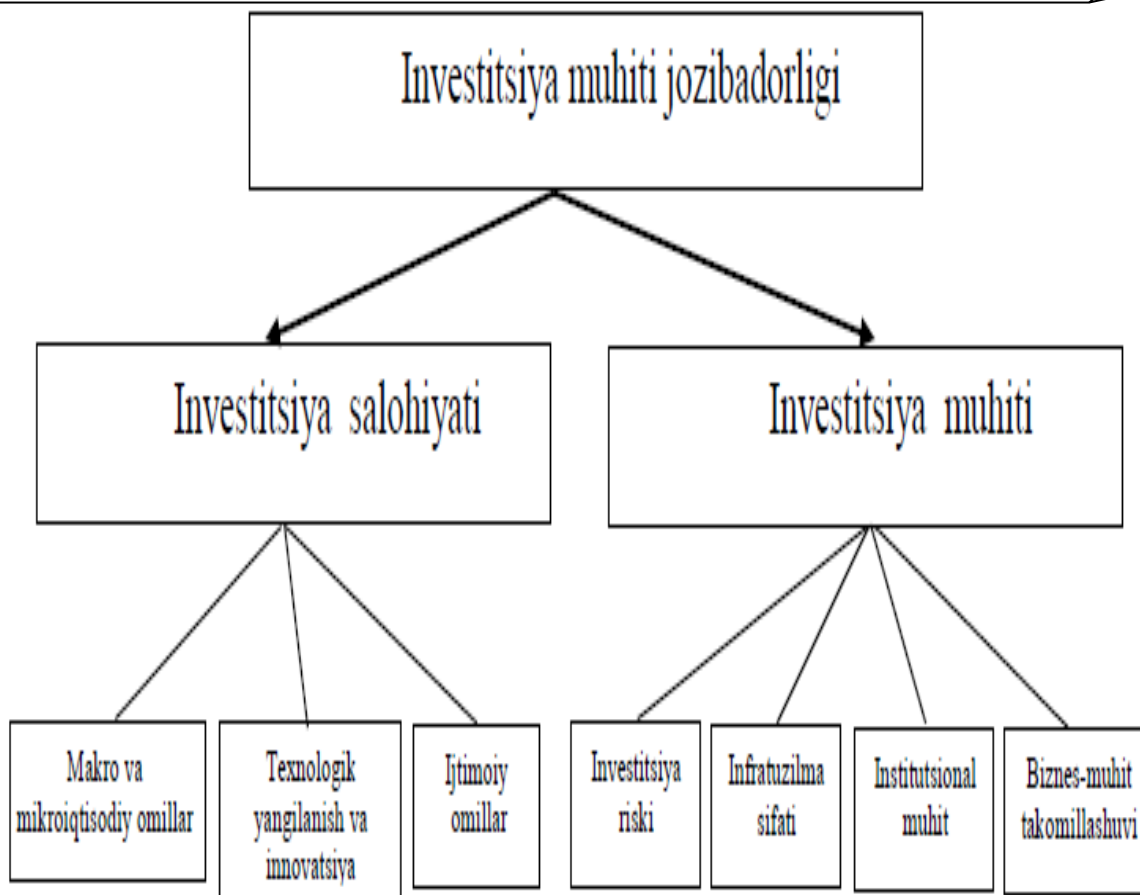
V - bilgan bilimlarimga mos (ma'lumotlar) to'g'risida

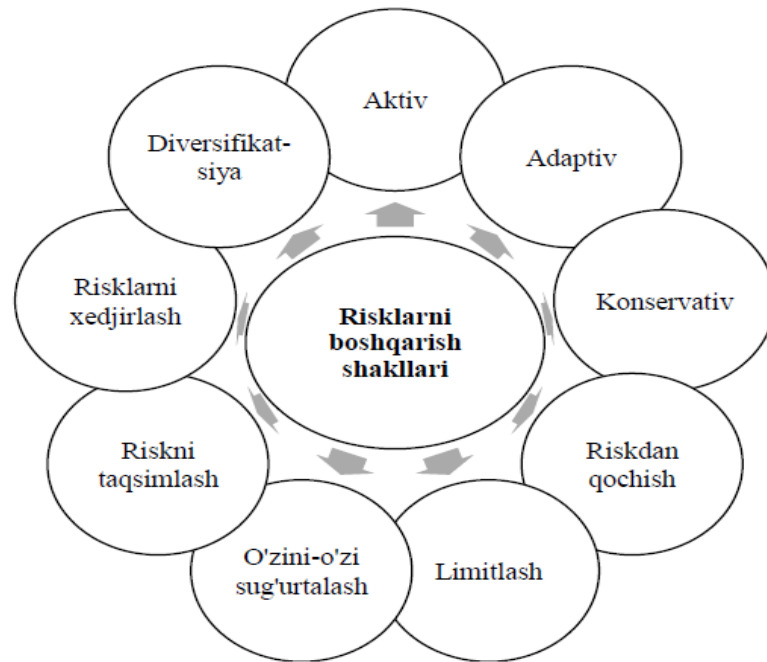
- (minus) - bilgan bilimlarimga qarama-qarshi bilimlar to'g'risida

+ (plyus) - bilgan bilimimga nisbatan yangi ma'lumot hisoblanadi

2. Olgan bilimlaringiz to'g'risidagi ma'lumotlarni jadval shaklida tizimlashtiring:

Mavzu savollari	V	-	+	?
1.				
2.				

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

VII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. A.U. Burxanov, SH.X. Muminov, X.X. Xudoyqulov. Investitsiya va innovatsiyalar. Darslik. Toshkent – «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» – 2021
2. J.R. Zaynalov, S.S. Aliyeva, N.X. Ruzibayeva. Investitsiya. Darslik. Toshkent: “Iqtisod-moliya”, 2020.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. -Toshkent: “Tasvir” nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
2. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. -Toshkent: “Tasvir” nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. -Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi “Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-5696 son Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi “Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”gi PQ-187-son qarori.

6. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-Apreldagi «Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida»gi O‘RQ-598-son qonuni.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-yanvardagi «Investitsiya va tashqi savdo sohasida boshqaruv tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PF-5643-son farmoni.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-yanvardagi «2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini «Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida»gi PF-5635-son farmoni.

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 1-avgustdagi «O‘zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PF-5495-son farmoni.

10. Aliyev U.E. Innovatsion iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. –T.: “Iqtisodiyot”, 2019.

11. Ergashxodjaev S.H. Innovatsion marketing. Darslik. -Toshkent “Cho‘lpon”, 2014.

12. Anshin V.M. Investitsionnyy analiz. M.: Delo, 2018. - 280 s.

13. Markova V.D. sifrovaya ekonomika: uchebnik /V.D. Markova. – M.: INFRA-M, 2019.-186 s. –(Vysshee obrazovanie: Bakalavriat)

14. G.G. Golovenchik. sifrovaya ekonomika. (Elektronniy resurs): ucheb.-metod. Kompleks. – Minsk: BGU, 2020.

Axborot manbaalari

1. www.lex.uz - O‘zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
2. www.ziyonet.uz - O‘zbekiston Respublikasi ta’lim portali
3. www.stat.uz. - O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qumitasining rasmiy sayti
4. <http://wikipedia.org>- Erkin ensiklopediya
5. www.UzReport.uz – UzReport agentligining axborot sayti
6. <http://www.citforum.ru> – axborot texnologiyalar bo‘yicha axborot sayti

